

MAKTAB O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH

Taylanov Nizom Abdurazzakovich

Jizzax davlat pedagogika instituti, O'zbekiston

e-mail: taylanov@yandex.ru

***Annotatsiya.** Ushbu tadqiqotning maqsadi yosh o'quvchida ekologik xavfsizlik madaniyatining tarkibiy qismlarini shakllantirishga yordam beradigan pedagogik samarali yo'llarini aniqlash, uning shakllanishi darajasini baholashdan iborat. Ekologik xavfsizlik madaniyatini, jumladan, darslarning yangi shakllari bo'yicha o'quv dasturi ishlab chiqildi; boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar uchun sinfda ekologik xavfsizlik madaniyati tarkibiy qismlarini shakllantirish diagnostikasi o'tkazildi.*

***Kalit so'zlar:** kognitiv faoliyat, amaliy usullar, modellashtirish ob'ekti, modellashtirish*

***Аннотация.** Целью данного исследования является выявление педагогически эффективных способов оказания помощи учащейся молодежи в формировании компонентов культуры экологической безопасности и оценка того, в какой степени она формируется. Разработана учебная программа по культуре экологической безопасности, включающая новые формы занятий; проведена диагностика сформированности компонентов культуры экологической безопасности на уроках у детей младшего школьного возраста.*

***Ключевые слова:** познавательная деятельность, практические методы, объект моделирования, моделирование.*

KIRISH.

Inson hayotining sifatini belgilovchi atrof-muhitning hozirgi holati insonning iqtisodiy faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lib, bu ko'p hollarda ekologik vaziyatning yomonlashishiga olib keladi. Shunday qilib, ekologik ofatlar soni tobora ortib borayotgan sharoitda insoniyatning xavfsiz yashashi muammosini hal qilish uchun ekologiya sohasidagi bilimlarni shakllantirish nihoyatda zarurdir. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, talabalarning ekologik xavfsizligi haqidagi bilimlarini shakllantirish samaradorligi ma'lum shartlarga rioya qilishga bog'liq:

1. O'quvchilarda o'quv materialini mazmunini o'zlashtirishga qiziqishlarini shakllantirish zarur;
2. Ekologik va hududiy yo'naltirilgan o'quv materiallari mazmunini aniq rejalashtirishni amalga oshirish;

3. Dars ishlanmalarida o`quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish;
4. O`quvchilarning o`quv materialini o`zlashtirish jarayonida faolligini oshiradigan usul va usullardan doimiy va tizimli foydalanish;
5. Mintaqaning ekologik muammolari bo'yicha darslar va sinfdan tashqari mashg'ulotlar o'tkazish.

NATIJALAR VA MUHOKAZALAR

“Ekologiya asoslari” kursida ekologiyaga oid bilimlarni shakllantirish samaradorligini anketa usuli yordamida o`rganish shuni ko`rsatdiki, ushbu kursda atrof-muhit muammolarining real holati haqidagi fikrlar eng muhim va global ekologik muammolarga qaratilishi zarur. Masalan, atrof-muhitning ifloslanishi o`quvchilar tomonidan eng muhim muammo sifatida tasniflangan bo`lsa, yer va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish kam ko`rsatilgani tabiat va inson o`rtasidagi munosabatlar haqidagi bilimlarning yetarlicha shakllanmaganligini ko`rsatadi. Ekologik tushunchalarni shakllantirish va rivojlantirish jarayonining muhim sharti vizual va amaliy o`qitish usullaridan, shuningdek, ma'lum bir narsani tavsiflovchi virtual vaziyatni ifodalash uchun sun'iy ravishda yaratilishi mumkin bo'lgan multimedia dasturlaridan kompleks foydalanish hisoblanadi.

Ekologiya fanini o`qitish samaradorligini oshirishda o`quvchilarning faol bo`lishi uchun sharoit yaratish zarur. Faol o`qitish usullarining o`ziga xos xususiyati shundaki, ular ekologik muammolarni modellashtirishning turli shakllaridan foydalanishni rag`batlantiradi, ularning yechimlarini ekologik xavfsizlik doirasida izlaydi va bu yondashuv o`quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga olib keladi. Ekologik ta'lim darslarining bir qismi sifatida turli xil interfaol shakllar, muammoli ta'lim, shuningdek, dasturlashtirilgan o'yin texnologiyalaridan foydalanish mumkin.

Tabiatga hurmat, ekologiya bo'yicha bilim va ko'nikmalarni muvaffaqiyatli shakllantirish talabalar tomonidan muammoli vaziyatlarni hal qilish jarayonida amalga oshirilishi mumkin. Ekologiya - tabiiy muhitni va inson hayotiy manfaatlarini xo'jalik va boshqa faoliyatning mumkin bo'lgan salbiy oqibatlaridan, tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlar va ularning oqibatlaridan muhofaza qilish holatini o`rganishdan iborat. Ekologik madaniyat - bu atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi ekologik bilim, ko'nikma va malakalarning, ekologik ongli faoliyat va insonning tabiiy va ijtimoiy-madaniy muhitga zarar etkazmaydigan xatti-harakatlari yig'indisidir. O`quvchilarga ekologik ta'lim va tarbiya berish, ularning ekologik madaniyatini shakllantirish, pedagogik jihatdan qo`llab-quvvatlash bo'yicha maktab

ta'lim jarayonining yangicha yondashuv va uslublarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqotning maqsadi yosh o'quvchida ekologik xavfsizlik madaniyatining tarkibiy qismlarini shakllantirishga yordam beradigan pedagogik samarali yo'llarini aniqlash, uning shakllanishi darajasini baholashdan iborat. Maqsadga muvofiq, ekologik xavfsizlik madaniyatini, jumladan, darslarning yangi shakllari bo'yicha o'quv dasturi ishlab chiqildi; boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar uchun sinfda ekologik xavfsizlik madaniyati tarkibiy qismlarini shakllantirish diagnostikasi o'tkazildi.

Adabiyotlar

1. Bogdanova E.P. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda ekologik kompetentsiyani shakllantirish. Fan va ta'limning zamonaviy muammolari. - 2012. - № 5.
2. Nesgovorova N.P. O'qituvchilarning ekologik ta'limni amalga oshirishga tayyorligi tahlilidan. Ochiq ta'lim. - M., 2007. - № 1. - S. 75-78.